

Theorie en praktijk

Waarom zou je Engels leren op school? Er zijn voorstanders en tegenstanders van dit plan. Bea Pompert gaat te rade bij Janet van Hell. Zij is hoogleraar Taalontwikkeling aan de Radboud Universiteit in Nijmegen en doet daar onderzoek naar het leren van een tweede taal, van Engels in het bijzonder.

BEA POMPERT

Do you speak English?

Janet van Hell is een warm voorstander van vroeg beginnen met het leren van Engels op school. Kleuters kunnen dat best aan, vindt zij. Sterker nog, ze zijn heel gemotiveerd. Van leerkrachten vraagt het wel heel wat. Vooral een goede uitspraak is van belang. Daarom adviseert zij om met elke leerkracht die met Engels aan de slag wil gaan, vooraf een gesprekje van vijf minuten in het Engels te voeren. Je weet dan snel of dat wel goed zit.

Waarom vroeg beginnen

Op mijn vraag waarom het zo belangrijk is om met het Engels vroeg te beginnen, reikt Janet mij een aantal argumenten aan. Wil je een 'goed mondje Engels' spreken op 12/13-jarige leeftijd, dan is het een groot voordeel als je jong begint. Je bouwt dan de nodige ervaring op met het Engels, je oefent veel en dat heeft uiteraard effect. Een tweede belangrijk punt is het leren van een mooie uitspraak en het ontwikkelen van een goed accent. De uitspraak komt tot stand door het aansturen van de articulatieorganen. Voor de meeste mensen geldt dat vroeg beginnen nodig is om tot een goede uitspraak te komen. Leer je het Engels later, dan komt het met de zinsbouw en de woordenschat nog wel goed, maar is de kans op 'steenkolen Engels' veel groter. Er is nog de nodige terughoudendheid om jonge NT2-kinderen ook nog eens Engels te laten leren. Van Hell is echter van mening dat ook meertalige kinderen kansen hebben om ook het Engels goed te leren. Er is geen enkel bewijs dat een voorbehoud voor deze kinderen gerechtvaardigd is. Bij volwassenen is in haar onderzoek eerder het tegendeel het

geval. Meertalige volwassenen blijken namelijk een nieuwe taal veel vlotter te leren dan eentalige. Omdat het aantal uren Engels in de onderbouw gering is, hoef je bovendien niet bang te zijn dat het ten koste van het leren van het Nederlands zou gaan.

Kunnen leerkrachten dit aan?

De eigen leerkracht is niet altijd goed toegerust om Engelse lessen te verzorgen. De woordenschat en zinsbouw zijn meestal wel toereikend, maar volgens Van Hell is de uitspraak wel een punt waar goed naar gekeken moet worden. Juist omdat jonge leerlingen heel vlot fonetisch leren, is een goed Engelstalig voorbeeld essentieel om de juiste klanken en uitspraken te horen. Daarom zouden vakleerkrachten en 'native speakers' moeten worden ingeschakeld. Maar ook vwo- en havo-leerlingen van tweetalige scholen zijn goed in staat kinderen te helpen bij het leren van de Engelse taal. De groepsleerkrachten zouden een echt Engels of Amerikaans accent moeten opbouwen. Dat vraagt permanente training en een voortdurende onderdompeling in het Engels door terugkerende cursusmomenten en andere activiteiten.

In de groepen 1 tot en met 3 gaat het vooral om de mondelinge vaardigheid in het Engels. Vanaf groep 4, als de kinderen goed hebben leren lezen in het Nederlands, kunnen zij ook in het Engels lezen.

Hoe pakken we het Engels in onze scholen aan?

Denkend aan het activiteitenaanbod in de onderbouw gaat het in een gericht Engelstalig aanbod vooral om het samen lezen van prentenboeken, gesprekjes voeren over onderwerpen die spelen in de klas, liedjes, zangspelletjes en rollenspel.

EarlyBird

EarlyBird is in 2003 begonnen met een programma voor meer, beter en vroeger Engels op de basisschool. De werkzaamheden van EarlyBird zijn inmiddels uitgebreid met andere Engelstalige activiteiten, zoals programma's voor de Brede School en voor kinderen jonger dan vier jaar die een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf bezoeken.

Elke school krijgt de ruimte om meer, beter en vroeger Engels zo in te richten dat het past bij de school, de leerkrachten en de leerlingen. Scholen verschillen en dat geldt dus ook voor het EarlyBird-programma; dat ziet er op een school die vanuit een bepaald onderwijsconcept werkt anders uit dan op een reguliere basisschool.

Kijk voor meer informatie op www.earlybird.nl

In de bovenbouw is het goed een verbinding te maken met het thema in de klas. Juist omdat daar de academische begripvorming centraal staat en leerlingen, als het goed is, veel nieuwe begrippen leren, kunnen deze ook in het Engels aan bod komen. Rond een thema leren leerlingen begrippen dan niet alleen in het Nederlands, maar ook in het Engels. Een heel geschikte activiteit is informatie opzoeken en informatieve teksten lezen, in het Engels.

Zoals altijd is een context belangrijk om nieuwe begrippen te leren gebruiken. De thema's in de klas leveren die betekenisvolle context op een uitstekende wijze.

Van Hell wijst er overigens op dat het in groep 3 van belang is dat leerlingen bij het aanvankelijk lezen eerst goed leren verklanken in het Nederlands. Omdat het Engels heel andere verklankingsregels kent dan het Nederlands, lijkt het wijs niet tegelijkertijd in het Nederlands en Engels te leren lezen. Hoewel er altijd kinderen zullen zijn die dit wel aan kunnen, is het voor de meeste kinderen geen voorkeursroute. Als leerlingen vlot lezen in het Nederlands zullen er zeker ook interessante informatieboeken en leesboeken in het Engels gebruikt kunnen worden.

In het artikel over Engels op basisschool De Archipel (zie elders in deze *Zone*) wordt duidelijk dat alle groepen één uur in de week Engelse les krijgen. Dat is een mooie tijd. Genoeg om gedurende de hele basisschoolperiode voldoende ervaring op te doen. En niet teveel om het totale curriculum te belasten.

De aanpak van De Archipel ziet er goed uit en heeft veel elementen in zich die terug te vinden zijn in het programma 'EarlyBird: meer, beter en vroeger Engels'. Dit programma geeft veel scholen in Nederland gerichte en kwalitatieve ondersteuning bij het verzorgen van Engels. Goede praktijken worden

via films gedeeld en gezamenlijke scholing is ook mogelijk. Door Van Hell bijvoorbeeld die onder andere masterclasses verzorgt voor het EarlyBird programma.

De rol van ouders

Als je ouders informeert over de Engelse lessen zul je dat waarschijnlijk in het Nederlands doen. Niet elke ouder verstaat en spreekt Engels. Toch is het voor alle ouders heel belangrijk om goed te weten wat er allemaal aan de orde komt op school. Er zijn wellicht ook ouders die als native speaker of vakdocent Engels een rol kunnen spelen of mee kunnen doen. Ook de betrokkenheid van minder goed Engels sprekende ouders is nodig omdat zij het belang van de Engelse taal herkennen en vaak heel gemotiveerd zijn om hun kinderen te ondersteunen.

Onderzoek in een eigen bus

Van Hell doet onderzoek naar de eerste stadia van het leren van een vreemde taal, Engels in dit geval. Zij onderzoekt bij grote groepen kinderen uit groep 7 en 8 (waar het Engels verplicht is) wat er in de hersenen gebeurt, onder andere bij grammaticale taken. Door dit type onderzoek komt zij gegevens over het leren van Engels op het spoor die zij niet krijgt als zij de leerlingen taken met potlood en papier laat maken. Dit soort onderzoek kan interessante uitkomsten opleveren waar het onderwijs haar voordeel mee kan doen. Leuk is ook te weten dat zij zelf en haar medewerkers met een eigen bus vol onderzoeksapparatuur naar de scholen toegaan. Ze onderzoeken de leerlingen van groep 7 en 8 in de bus. Zo komt wetenschap echt de school in en kunnen leerlingen, leerkrachten en ouders letterlijk een kijkje nemen in de wetenschappelijke keuken. Prachtig voor alle kinderen en zeker voor hen die nog ver afstaan van de wereld van wetenschap en techniek.

Mijn conclusie is dat we er gerust op kunnen zijn dat het Engels ook in ontwikkelingsgerichte scholen winst kan opleveren.

Bea Pompert is werkzaam als nascholer en onderwijsontwikkelaar bij De Activiteit, landelijk centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs.

Fotografie Hanneke Verkleij

Samen een bekend prentenboek vertalen in het Engels

Theorie en praktijk

De basisscholen in Amsterdam IJburg hebben naast hun onderwijsvisie allemaal hun eigen profiel. Het team van De Archipel heeft samen met de ouders gekozen voor het profiel Engels.

De gemeente Amsterdam stimuleert scholen om Engels al vroeg als vreemde taal aan te bieden. Hoe kan het curriculum voor de Engelse taal er voor kinderen in de basisschool uitzien, welke vaardigheden hebben de leerkrachten

nodig om Engels te geven en hoe sluiten de lessen Engels aan op het thema? IB-er Ester van Oers en adjunct-directeur Sanne van der Linden vertellen over Engels op hun school.

ESTER VAN OERS EN SANNE VAN DER LINDEN

Op weg naar Engels in de basisschool

“Good morning, how are you today? Can you put your back-pack in the box please?” De start van het profiel Engels wordt ingeluid met een schoolbrede

Tijdens Engelse les draagt de leerkracht een hoed met de Engels vlag erop

startactiviteit. Tijdens de inloop op maandagochtend ontvangen de directeur en leerkrachten alle ouders en kinderen in het Engels. Hierbij dragen zij een hoed met de Engelse vlag erop. De hoed zorgt er voor dat het voor de leerlingen zichtbaar is wanneer de leerkracht Engels spreekt en de taal op de juiste plek in de hersenen wordt opgeslagen. De welkomstzinnen zijn nog vrij ‘basic’. Ouders reageren positief en proberen in het Engels bijzonderheden over hun kind te vertellen aan de leerkracht. Een van de kinderen heeft het Engelse prentenboek ‘The very hungry caterpillar’ meegenomen naar school. De leerkracht leest meteen voor tijdens de Engelse les in de groep.

VVTO

Het opstarten van het profiel Engels is een wens van de ouders van De Archipel. Zij willen dat hun kinderen al op jonge leeftijd Engels leren spreken om ze de mogelijkheid te geven om met kinderen uit andere landen te communiceren, bijvoorbeeld op vakantie. Als je Engels goed begrijpt en spreekt, geeft het leerlingen een voorsprong op de middelbare school. Het team is direct enthousiast en ziet veel mogelijkheden binnen ons thematisch onderwijs. Themaliedjes en -versjes, themawoorden, dagelijkse gang van zaken en vakken als begrijpend lezen en wereldoriëntatie

Lichaamsdelen in het Nederlands én Engels opschrijven

kunnen we combineren in het Engels. Als team krijgen we ondersteuning van het Europees platform. Deze instantie begeleidt scholen met Vroeg Vreemde Taal Onderwijs (VVTO) door voorbeeldlessen te geven, bronnenmateriaal te presenteren en het curriculum toe te lichten.

VVTO-scholen doen meer aan vreemde talen dan het verplichte Engels in het basisonderwijs, dat meestal in groep 7 en 8 wordt gegeven. De meeste taalgevoeligheid ligt voor het zevende jaar. Het is goed om daar gebruik van te maken. Dit betekent dat de leerlingen van de groepen 1 tot en met 4 op De Archipel spelenderwijs door activiteiten, prentenboeken en liedjes vier keer een kwartier in de week de Engelse taal leren. In groep 5 tot en met 8 is de Engelse les twee keer een half uur per week ingeroosterd. In deze lessen staat niet alleen de spreekvaardigheid centraal, maar besteden de leerkrachten ook aandacht aan begrijpend leesdoelen, wereldoriëntatie en andere vakgebieden.

Fasten your seatbelt

Het schoolthema is 'Later als ik groot ben...'. In groep 1-2 blijkt tijdens de startactiviteiten dat de kinderen veel interesse hebben in het werken op het vliegveld. Het thema wordt daarom 'Ik werk op Schiphol'. Al snel komt er een 'echt' vliegtuig in de klas en nemen de kinderen de rol aan van steward(ess) en piloot. In de boeken komen we regelmatig Engelse woorden tegen en die noteren we op een aparte flap: scannen, inchecken, boarding pass. Ook komt er een stewardess in de klas op bezoek. Zij vertelt dat er in het vliegtuig heel veel Engels gesproken wordt omdat er vaak mensen uit andere landen aan boord zijn. Ze doet precies voor hoe de veiligheidsprocedure aan het begin van elke vlucht wordt gedaan.

Voor sommige kinderen blijft het Engelse aanbod bij deze kringactiviteiten, maar je ziet daarnaast veel kinderen die deze ervaring meenemen in het spel. De leerkracht maakt met een groepje een spelscript

waarin ze de informatie van de stewardess opnemen. De jonge kinderen kunnen de gebaren imiteren en sommigen kunnen ook de Engelse termen toepassen zoals: 'the doors are left and right' en 'fasten your seatbelt'. Simon is nog niet zo lang vanuit Engeland verhuisd en hield zich nog wat op de achtergrond in de groep. Maar nu neemt hij het voortouw en geniet zichtbaar van deze rol. De leerkracht komt als Engelse toerist in het vliegtuig en spreekt alleen maar Engels. De kinderen nemen dit erg serieus en doen hun uiterste best om voor deze gast snel 'a cup of tea with a cookie' te verzorgen.

Air Raid Drill

In groep 8 is het thema 'De Tweede Wereldoorlog'. We maken samen een verzetskrant en verdiepen ons in de kranten die er waren tijdens de oorlog. Als startactiviteit doen we een Air Raid Drill om te

Bronnenmateriaal

Op De Archipel maken de leerkrachten voor de meeste vakgebieden gebruik van bronnenmateriaal in plaats van programma's of methodes. In de OGO-theek zijn ook de bronnenboeken voor Engels opgenomen. Deze bronnen bestaan uit Engelse prentenboeken, liedjesboeken, classroom English, woordenboeken en Engelse methodes voor in de bovenbouw. Hieruit kunnen de leerkrachten voorbeeldlessen ter inspiratie gebruiken om vakken te integreren tijdens de Engelse les. Bij elk schoolbreed thema kopen we Engelse informatieve boeken binnen het thema. Op deze manier breiden we structureel onze bronnenboekenkast uit. De gemeente Amsterdam stimuleert VVTO-scholen door subsidie beschikbaar te stellen voor de aanschaf van bronnenmateriaal, en een taal cursus verzorgd door de UvA aan te bieden voor leerkrachten. Hieraan nemen enkele leerkrachten van De Archipel volgend jaar deel.

Deze beestjes gaan we opzoeken in het boekje 'creepy crawlers'

ervaren hoe de mensen toen in angst leefden voor mogelijke luchtaanvallen. De kinderen schuilen onder de tafels terwijl de leerkracht de stappen van de drill in het Engels met de klas doorneemt. Na afloop praten de kinderen met elkaar in het Engels over de gevoelens die dit naar boven brengt en dat het een heel spannende tijd geweest moet zijn.

In onze krant willen we aandacht besteden aan het Auschwitzmonument. Hier zijn we langs gelopen tijdens het uitstapje naar het verzetsmuseum. De kinderen vinden het lastig hoe ze de tekst over het monument het beste kunnen opbouwen. De leerkracht is afgelopen vakantie op stedentrip naar Berlijn geweest en heeft daar het concentratiekamp Sachsenhausen bezocht. De Engelstalige folder die ze bewaard heeft gebruiken de kinderen als informatie-tekst. In tweetallen lezen ze de tekst en bekijken ze de opbouw. Welke kopjes komen aan bod en hoe is de lay-out? In de grote groep komen we tot een lijst met criteria voor ons artikel over het Auschwitzmonument, zoals een stukje geschiedenis, de omgeving van het monument en de bezoekers.

In groep 4-5 staat tijdens het thema 'Later als ik groot ben' de fotograaf centraal. In deze groep zijn de niveaus uiteenlopend en voor de kinderen die wat meer uitdaging nodig hebben heeft de leerkracht een aantal Engelstalige informatieboekjes. Er zijn speciale informatieve series die zijn ontwikkeld voor beginnende lezers in het Engels. De kinderen

smullen van deze informatie en komen regelmatig aan de leerkracht vragen hoe je een bepaald woord uitspreekt. Sophie maakt een poster voor de foto-expositie over de dokter en leest het boekje 'In the hospital'. Ze pakt regelmatig het woordenboek erbij om woorden als 'surgery' en 'health' op te zoeken. En wat is nu eigenlijk het verschil tussen 'sick' en 'ill'? Ook in groep 3 zijn deze informatieboekjes een vast onderdeel van de thematafel. Tijdens het thema 'Kleine beestjes' zoeken de kinderen allerlei diertjes op in het boekje 'creepy crawlers'. In het beestjesmuseum dat de kinderen in de klas hebben ingericht, staat naast de Nederlandse naam ook de Engelse naam van de insecten.

Spreekvaardigheid van leerkrachten

Om de spreekvaardigheid van de leerkrachten te verstevigen gaat een groot gedeelte van het team in de vakantie op studiereis naar Canterbury in Engeland. De lessen die we daar krijgen bestaan uit het uitproberen van lesideeën en activiteiten, grammaticale en spreekoefeningen, kennismaken met het Engelse curriculum, theoretische achtergronden van Vroeg Vreemd Taal Onderwijs en je eigen spreekvaardigheden ontwikkelen. Ook is er veel aandacht voor het integreren van verschillende vakken en leerstijlen bij het geven van Engelse les. We leren deze week vooral veel 'classroom English'. Hoe zeg je de dagelijkse dingen in het Engels. 'Steek je vinger op' bijvoorbeeld, is in het Engels 'Raise your hand'.

De kleine stap

Je kunt in je groep met Engels beginnen door bijvoorbeeld een bekend prentenboek voor de kinderen in het Engels voor te lezen. Kinderen kunnen dan de verhaallijn goed volgen en pikken het Engels snel op. In de bovenbouw kun je een bekend prentenboek samen met de kinderen vertalen. Engelse liedjes zingen kinderen al snel mee, zeker wanneer je Youtube als bron erbij hebt. In de onderbouw zing je liedjes als 'The wheels on the bus' en in de bovenbouw spreken bekende popliedjes erg aan. Tot slot is Total Physical Response een werkvorm die je goed kunt gebruiken wanneer je tien minuten over hebt. Kinderen vinden het heerlijk om gezamenlijk te reageren op commando's als 'stand up', 'turn around', 'sit down' en 'touch your nose'.

We maken kennis met Total Physical Response. Hiermee kun je kinderen, door ze erbij te laten bewegen, veel nieuwe woorden aanleren. Zo voeren we bewegingsoefeningen uit die gekoppeld zijn aan grammatica en werkwoordsvormen. Op deze manier kan de beweging een ondersteuning zijn om bijvoorbeeld het werkwoord 'to find' verder te ontdekken: find-found-found.

Na deze week komen we met veel lesideeën terug die we direct in de praktijk uitvoeren. Op de studiedag na onze studiereis bieden intern begeleider Ester en adjunct-directeur Sanne startactiviteiten ter inspiratie aan voor de leerkrachten bij het nieuwe schoolbrede thema 'Later als ik groot ben'. We kiezen er bewust voor om een aantal startactiviteiten ook in het Engels te doen. Op deze manier willen we de leerkrachten stimuleren om zelf startactiviteiten in het Engels aan te bieden in de groep.

Wat vinden kinderen ervan?

De kinderen zijn tijdens de Engelse les heel nieuwsgierig en willen graag begrijpen wat de leerkracht zegt. Ze vinden het interessant om een vreemde taal te spreken. Soms brabbelen ze maar wat. Dan spreken ze met veel bravoure Nederlands met een Engels accent. Maar vaak willen ze graag goed Engels spreken. Vooral kinderen in de groepen 3, 4 en 5 vinden het spannend om Engels te leren. Ze zijn niet meer zo onbevangen als jongere kinderen. En ze voelen zich soms onzeker over hun woordenschat en uitspraak.

In het artikel van ons personeelsblad *de Eigenwijzer* vertelt een aantal kinderen wat ze vinden van de

Engelse les. Engels is vooral handig op vakantie, legt Morris (6) uit. "Maar soms raak ik een beetje in de war met Frans. Dan zeg ik 'oui' in plaats van 'yes'. Ik vind Engels op school leuk, maar de les duurt soms wel wat lang. Dan wil ik ook wel weer eens Nederlands horen, want ik ken nog lang niet alle Engelse woorden. Soms begrijp ik echt niet wat de juf zegt." Nikki (6): "Maar hoe vaker we Engels leren, hoe makkelijker het wordt. Vandaag heeft juf een Nederlands verhaaltje voorgelezen in het Engels. Over een beer die 'sad' was. En die gingen wij dan weer 'happy' maken door een Engels liedje voor hem te zingen, met bewegingen erbij. 'Hand' is hand. Makkelijk toch?" 'Diamond'. Dit is het mooiste Engelse woord dat Sacha (7) in de les heeft geleerd. En 'tree', ook mooi. "Dat klinkt gewoon heel speciaal, een beetje rustgevend. Net als 'bird'. Soms vraag ik me af hoe ze aan al die Engelse woorden zijn gekomen." Jalicya (8) houdt van Engels. Ze leest graag boeken met Engelse woorden. En 'Engels met Raaf' is een van haar favoriete School TV-programma's. "Het is handig om Engels te kunnen spreken, want dat doen ze in heel veel landen."

Toekomstmuziek: thematisch Engels onderwijs

Ons gezamenlijk doel is om over vier jaar thematisch Engels onderwijs te geven. Dit betekent dat we in staat zijn om betekenisvol Engels onderwijs te geven binnen het actuele thema. Sommige leerkrachten maken al grote stappen in deze richting, anderen zijn nog bezig met hun eigen spreekvaardigheid. Om deze ontwikkeling en een goede uitspraak te stimuleren nodigen we native speakers uit die voorbeeldlessen geven in de groepen om leerkrachten te bevestigen en te stimuleren. We hebben onder onze ouders een aantal native speakers dat enthousiast is en in de toekomst hierin een aandeel kan gaan spelen. Ook hebben we contact met de Hogeschool van Amsterdam om Engelse studenten stage te laten lopen op De Archipel en zo een impuls aan het Engels te geven.

To be continued!

Ester van Oers is intern begeleider en Opleider in de School op De Archipel in Amsterdam. Sanne van der Linden is adjunct-directeur op De Archipel en bovenschoolse coördinator Opleiden in de School bij de ASKO (Amsterdamse Stichting voor Katholiek Onderwijs).

Op www.tijdschriftzone.nl vindt u onder de knop Werkhoek een uitgebreid verslag van de teamreis naar Canterbury en een literatuurlijst met Engelse boeken. Ook vindt u daar filmfragmenten van een startactiviteit Engels en een gastles van een native speaker.